

Cənub bölgəsinin Vətənə sədaqət imtahanı

Lənkəran hadisələrindən 30 il keçir

Çağdaş Azərbaycanda ictimai-siyasi inkişafın, dövlət quruculuğunun, iqtisadi dirçəlişin 34 ilini əhatə edən zaman kəsiyi böyük siyasət xadimi Heydər Əliyevin adı və əməli fəaliyyəti ilə bağlıdır. Bu mürəkkəb proseslərin onun fəlsəfi məfkürəsində öz əksini tapmışdır. Dahi şəxsiyyət Heydər Əliyevin sayəsində xalqımız milli-mənəvi dəyərlərinə, soykökünə qayıtmış, 1993–2003-cü illər tariximizə dirçəliş və tərəqqi dövrü kimi yazılmışdır.

Xalqın təkidi ilə 1993-cü ildə siyasi hakimiyyətə qayıtmış dünya şöhrətli siyasətçi öncə Gəncəyə gedərək Surət Hüseynovun başıpozuq dəstələrini ram etmiş, daha sonra isə Cənub bölgəsində Əlikram Hübətovun yaratdığı qarışıqlıq və itaətsizliyi aradan qaldırmışdır.

Avqustun 24-də Ümummilli lider Heydər Əliyevin çağırışı ilə ayağa qalxmış Lənkəran sakinləri tarixi düşmənlərimizin əli ilə respublikamızın ərazi bütövlüyünün parçalanmasına çalışan Əlikram Hübətovun başçılıq etdiyi quldur dəstəni darmadağın etmişdilər. O zaman separatçılıq hərəkatlarına qəti etirazını bildiren əliyalın xalq qondarma "Talış Muğan Respublikasının" elan olunduğu Lənkəran Şəhər İcra Hakimiyyətinin binasına hücum edərək sakinlərdən 5 nəfər yaranmış, Soltanağa Bayramov, Paşa Təhməzov və Etibar Əliyev isə xain qüvvələrin gülləsinə tuş gələrək şəhid olmuşdular. Prezident Heydər Əliyev onların şücaətini yüksək qiymətləndirərək, hər üçünü Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı fəxri adı ilə təltif etmişdir.

Çağdaş tariximizin "qara yara"sı adlandırılan həmin hadisələrdən 30 il ötür. Azərbaycanda siyasi sabitlik yaranmasını istəməyən qüvvələr öz əlaltılarının, o cümlədən Əlikram Hübətovun vasitəsilə respublikada qarşudurma yaratmaqda maraqlı idilər. Həmin qüvvələr AXC iqtidarının fərsiz idarəetməsindən istifadə edərək silahlı dəstələr yaradır, hərbi hissələri "özəlləşdirirdilər". Məsələn, Ə.Hübətovun yaxın əlaltıları Cəmil və Mikayıl Hacıyev qardaşları "N" sayılı hərbi hissəyə briqada komandiri və müavini təyin olunmuşdular. Onların hərbi hissənin silahlarını xarici ölkə vətəndaşlarına satdıqları, "Sadval" cəmiyyətinin üzvləri ilə əlaqələri bəlli idi. Ə.Hübətov və onun cinayətkar dəstəsi tərəfindən paylanan və satılan xeyli silah-sursat var idi. Müvafiq orqanlar tərəfindən iş aparılsa da, heç bir nəticə əldə olunmamışdı. Ə.Hübətovun bütün fəaliyyəti xarici ölkələrin kəşfiyyat orqanları tərəfindən istiqamətləndirilirdi.

Bu cinayətkar separatçı ünsür ətrafına topladığı dövlətə zidd qüvvələrin dəstəyi ilə qondarma "Talış Muğan Respublikası" elan edəndən sonra Rusiya, Belarus və İran İslam Respublikasının başçılarına müraciət edərək, "TMR" i tanımağı xahiş edirdi. Hətta Ə.Hübətov "TMR"-in qonşu ölkənin tərkibinə daxil olması istəyini də bildirir, "müstəqil dövlətin başçısı" kimi guya bölgənin qazla təminat problemini həll etmək adı ilə İrana səfər etməyi planlaşdırırdı. Bütün bunlar əvvəlcədən hazırlanmış ssenari idi. Onun hansı yollarla maliyyələşdirilməsi də, Surət Hüseynovla məxfi görüşləri də məlum idi. Ölkənin

daxilində onu dəstəkləyənlər itirdikləri vəzifələri qaytarmaq istəyənlər və mafioz qüvvələr idi.

Aradan keçən 30 ildən sonra 1993-cü ilin iyun–avqust hadisələrinin təhlili müəyyən nəticələr çıxarmağa imkan verir. Həmin günlərin canlı şahidi, Vətənə sədaqət imtahanı vermiş vətənpərvər ziyalı İbrahim Quliyevin xatirələri öz obyektivliyi ilə maraq kəsb edir.

İbrahim Quliyev SSRİ DİN İdarəetmə Akademiyasını fərqlənmə diplomu ilə bitirmiş, daha sonra hüquq elmləri doktoru alimlik dərəcəsi almışdır. Ehtiyatda olan polis polkovnikidir, I Qarabağ müharibəsi iştirakçısıdır. Hazırda Müharibə, Əmək və Silahlı Qüvvələr Veteranları Təşkilatı sədrinin müşaviri, Yeni Azərbaycan Partiyası və Azərbaycan Ağaşaqqallar Şurasının İdarə Heyətinin üzvüdür.

İbrahim Quliyevin dedikləri: "Cənub bölgəsində Əlikram Hübətov başda olmaqla separatçı qüvvələr baş qaldıranda mən Astara rayon polis şöbəsinin rəisi idim. Respublika ərazisində fəvqəladə vəziyyət elan olunması ilə bağlı rayonun hərbi komendantı təyin olundum. Səlahiyyətim daxilində qanunların aliliyini təmin edirdim. Surət Hüseynovun, Rəhim Qaziyevin və pərdə arxasında gizlənen digərlərinin himayədarlığı ilə Azərbaycan Respublikası Müdafiə Nazirliyi sistemində məsul vəzifələrə irəli çəkilən Əlikram Hübətov əlində xeyli hərbi texnika, silah və canlı qüvvə cəmləşdirmişdi. O, düşmən qüvvələrin fitvası ilə dövlətə xəyanət yolu tutdu, özü üçün "respublika" yaratmaq xeyalına düşdü. Vətənimizin erməni işğalçıları tərəfindən amansızcasına təcavüzə məruz qaldığı ağır günlərdə öz silahlı dəstəsini cəbhədən geri çəkərək Lənkərana gətirən bu xəyanətkar onları bölgənin rayonlarına göndərir, icra hakimiyyəti başçılarına qanunsuz olaraq vəzifədən kənarlaşdırır, yerinə öz adamlarını "təyin" edirdi. Əleyhinə çıxanları, buyuruğuna əməl etməyənləri həbsə alırdı.

Biz separatçıların qanunazidd hərəkatlarına göz yuma, bəziləri kimi gözləmə mövqeyində dayana bilməzdik. Əlikramın Azərbaycanda 2-ci Gəncə hadisələri törətmək, qan tökmək niyyəti aydın idi. Odur ki, qanunun bizə verdiyi səlahiyyətlərdən, imkanlardan istifadə edib, bütün qüvvə və bacarığımızı qarşudurmaya sədd çəkməyə yönəldtik. Dəfələrlə Ə.Hübətovla görüşüb onu tutduğu yoldan çəkəndirməyə cəhd etdik. O isə nəinki xəyanətkar əməllərindən əl çəkmir, əksinə, Azərbaycan hökuməti ilə toqquşma yaratmaq üçün bəhanələr axtarırdı.

İyulun 10-da Astara fəvqəladə vəziyyət rayonu hərbi komendantı qərargara

hının iclasını keçirdik. Həmin gün iclas iştirakçıları qərar qəbul etdilər. Qərara əsasən, Əlikram Hübətovun Azərbaycanın Cənub bölgəsində hakimiyyəti ələ almaq cəhdləri qeyri-qanuni sayıldı və bu bədnam "hökumət"dən gələn bütün göstərişlərin Astara rayonu ərazisində icrasına yasaq qoyuldu. Bu qərarla əlaqədar Azərbaycan rəhbərliyinə müraciət də qəbul edildi. Mən hərbi komendant kimi bəyanat hazırlayaraq rayon ərazisində yaydım. Həmin bəyanatda hər kəsi yalnız Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının tələblərinə əməl etməyə, respublikamızın ərazi bütövlüyü uğrunda mübarizə aparmağa, Ali Sovetin Sədri, respublika Prezidenti səlahiyyətlərini icra edən Heydər Əliyevin tövsiyələrini dönmədən həyata keçirməyə çağırırdım".

– İbrahim Quliyev daha sonra qeyd edir ki, müntəzəm olaraq Prezident Aparatına, DİN rəhbərliyinə vəziyyət barədə gündəlik məlumat verir, onlardan göstərişlər alırdı: "Biz bildirik ki, Heydər Əliyev bölgədəki vəziyyətə tam nəzarət edir və hər şeydən xəbərdardır. Ulu öndərin rəhbərliyi ilə avqustun 13-də keçirilən geniş müşavirə, Cənub bölgəsindən seçilmiş deputatlar, həmin rayonlardan olan rəhbər işçilər və ziyalılarla görüş məhz bu məsələyə yönəldilmişdi. Həmin müşavirənin davamı olaraq Milli Məclisin 16–17 avqust tarixlərindəki növbədənənar iclaslarında da bölgədəki vəziyyət ətrafı müzakirə olunmuş, parlament üç gün ərzində "Cənub bölgəsində ictimai asayişin bərpası" haqqında qərar qəbul etmişdi. Heydər Əliyev xalqa, xalq isə inandığı, seçdiyi liderinə arxalanmışdı. Onun separatçı qüvvələrə qarşı barışmaz mövqeyi bizi ruhlandırır".

Artıq İbrahim Quliyev açıq-aşkar hədələnməyə başlandı. Hətta Surət Hüseynov "dostu və qardaşı" Əlikrama mane olduğuna görə onu ciddi cəzalandırmağı tapşırırdı. Lənkərana növbəti dəfə gələndə onu tutub döydülər və gözələrini bağlayaraq icra hakimiyyətinin yaxınlığındakı hərbi hissəyə – Əlikramın bazasına apardılar. Olmazın işğencilər verdilər.

Sonra gözünü yenidən bağlayıb Lerik yolu üstündəki meşəyə apardılar. 5 gün orada saxladılar. Daha sonra əhalinin ayağa qalxmasından ehtiyat edərək buraxdılar.

Avqustun 20-dən sonrakı günlər Lənkəranda, ümumiyyətlə, Azərbaycanın Cənub bölgəsinin tarixinə qızıl hərflərlə yazılacaq: Ayın 23-də Heydər Əliyev televiziya ilə 7 rayonun əhalisinə və oradakı silahlı qüvvələrə müraciət edərək Hübətovu vəzifədən çıxardı. Bu çıxışdan 1 gün sonra Əlikram Hübətova qarşı Lənkəranda 10 min nəfərdən çox insanın iştirak etdiyi mitinq keçirildi. Hübətovun silahlıları meydana yığılan kütləyə atəş açdı, etirazçılar isə heç nəyə baxmadan irəli atıldılar və Hübətovu qaçmağa məcbur etdilər.

Həmin günlərdə bütün Cənub bölgəsi qondarma "TMR"-ə qarşı ayağa qalxmışdı. Astarada da ictimaiyyət nümayəndələrinin izdihamlı mitinqi keçirildi. Hamılıqla və qətiyyətlə bildirildi ki, astaralılar qondarma respublika ideyasını, Ə.Hübətovun cinayətkar əməllərini müstəqil dövlətimizə xəyanət kimi qiymətləndirirlər və onun quldur dəstələrinə qarşı qətiyyətli mübarizə aparacaqlar.

...Lənkəran hadisələrinin ildönümü münasibətilə hər il şəhərin Paşa Təhməzov küçəsindəki Qəhrəmanlar xiyabanında anım tədbiri keçirilir. Dünya şöhrətli siyasətçi, görkəmli dövlət xadimi, türk dünyasının sevimli və mərd oğlu Heydər Əliyevin misilsiz xilaskarlıq missiyasından itfixarla bəhs edilir. Həmin hadisələr zamanı şəhid olmuş Azərbaycanın milli qəhrəmanlarının xatirəsi anılır, büstləri önünə gül-çiçək dəstələri qoyulur. Bu gün xalqımız əmindir ki, müstəqil Azərbaycan Heydər Əliyev ideyalarına sədaqətlə xidmət edən Prezident, Silahlı Qüvvələrin müzəffər Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə daha yüksək zirvələr fəth edəcəkdir.

Cəmil QULİYEV,
tarix üzrə fəlsəfə doktoru,
AJB-nin üzvü